

Scener ur ett äktenskap - Bergmans original och Levis adaptation

---

Šebalj, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:024805>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-03**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Laura Šebalj

Scener ur ett äktenskap - Bergmans original och Levis adaptation

Examensarbete

Handledare:

Janica Tomić, fil. dr.

Zagreb, juli 2022

Innehållsförteckning

1. Bergmans <i>Scener ur ett äktenskap</i>	3
1.1. Jag vet inte vem jag är	3
1.2. Masker	5
1.3. Kärlek	7
2. Levis <i>Scener ur ett äktenskap</i>	8
2.1. Att bero på människor	9
2.2. Att bero på saker	11
3. Slutsats	12
4. Källförteckning	13
5. Sažetak	14
6. Abstract	14

1. Bergmans *Scener ur ett äktenskap*

Scener ur ett äktenskap är Bergmans första konstverk i form av tv-serien som visades 1973. Då var han redan färdigt med teman som död, gud eller psyke och i den här serien sysslade han med ett gift par vars äktenskap går sönder. Han undersöker kärlek i äktenskapet som institution och om det ens är möjligt att behålla den. Fokus ligger bara på de två vilket gör serien en klassisk Bergman kammerspel ¹. “Denna historia ska berättas objektivt utan några krusiduller rakt framifrån med en sorts kärv opoetisk ton som befriar oss från alla kinematografiska utsvävningar.” skrev han i *Arbetsboken 1955 - 1974* (:326). Det finns inte så mycket utan de två för att ställa in stämningen. Serien är full av långa nära tagningar som orsakar tittaren att undra och känna sig pinsamt. Det finns mycket tystnad och ingen musik, vilket också verkar vara ett konstnärligt val (Nemert, Rundblom: 19). Bergman gör allt möjligt för att visa rå verklighet i äktenskapet. Just som han själv sa för *Dagens Nyheter* i 1972 : “Precis som dessa skall serien, som har arbetsnamnet 'Scener ur ett äktenskap', behandla vissheten om hur den borgerliga trygghetsideologin korrumpierar människors känsloliv, urholkar dem, skrämmer dem”.²

1.1. Jag vet inte vem jag är

“Jag vet inte vem jag är. Människor har bara i alla tider sagt åt mig gör det, gör det. Jag har aldrig tagit reda på vem jag själv är och vad jag själv vill. Detta gäller i lika hög grad Johan som Marianne.” (Arbetsboken: 328)

Förutom att vara en äktenskapskris, handlar denna historia också om två avskilda människor i spaning efter identitet och sin mening. Båda två utsattes att hitta svaren inom sig själva efter livstiden av att sopa sina verkliga känslor och önskar under mattan, att spela massa roller och att bära masker. Marianne börjar att ifrågasätta sin verklighet redan i början, i första två avsnitten. Efter middagen med vänner pratade Marianne och Johan om sitt eget äktenskap i jämförelse med Katarinas och Peters. Han verkar förnöjd och tycker att allt är bra. Marianne håller med, men hon berättar för honom att ibland undrar hon hur det skulle bli om hon kunde ligga med en annan

---

¹ <https://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=776>

² <https://www.ingmarbergman.se/verk/scener-ur-ett-aktenskap>

man. Även om temat är seriöst, tar de det inte på allvar, utan pratar på ett lekfullt och avslappnat sätt. På nyheten om graviditet blev Johan måttlig glad, men hon argumenterar att ett nytt barn hör inte i ett kärlekslöst äktenskap. Inte ens det orsakar någon allvarigare konversation. De ser kalla och distanserade ut, liggande i sin säng vars sängstolpe påminner om någon typ av stängsel eller fängelse. De inser ingenting alarmerande eftersom äktenskapets sönderfall är en omärklig och långsam process. Enligt dem, fungerar allt bra eftersom de pratar *samma språk*. Medan Marianne börjar långsamt att ifrågasätta sin verklighet, verkar Johan obekymrad och i fred med sin livssituation. I andra avsnittet beskriver fru Jacobi till Marianne sitt kärlekslösa äktenskap och hur hon tappade idé om sig själv, att hennes sinne sviker henne, att ingenting verkar äkta. Marianne säger ingenting men tagningen (Bergman, 1973, 2:a avsnitt, 00:25:18) pratar istället för henne. Kameran åker, utan klippning, ganska snabbt från närbilden av fru Jacobis hand som rör bordet till närbilden av bara Mariannes ögon. Bergman använder den tagning-scenen i ett konstnärligt syfte. Hela konversationen rör sig om fru Jacobis kärlekslöst liv, men det som upprörde Marianne mest är det *identitetslösa* liv. Tagning tyder på att Marianne vet exakt vad hon menar. Marianne ser sig själv i henne.

Vi får veta senare att Johan hade varit med Paula, sin 20 år yngre älskarinna, i några månader vid den tiden. Båda två, medvetet eller omedvetet, försöker hitta någon lösning. Även om båda två befinner sig i samma situation – den kvävande tystnaden istället för verkliga känslor i ett uppriktigt ärligt samtal, finns det en viktig skillnad i sätt på vilket varje av dem försöker hitta lösningen. Strax efter Marianne får reda på att kanske alla deras ritualer, vanor och familjemedlemmars åsikter orsakar detta avstånd mellan dem, vänder hon sig till Johan, sin make. Hon försöker inställa söndagens middag med föräldrar för att spendera dagen bara med honom och barn, samt hon övertalar Johan att gå tillsammans till jobbet, till skillnad från vanligt. Medan Johans lösning är att involvera sig i ett nytt förhållande, som om det inte kommer att utvecklas på samma sätt med Paula som det hade med Marianne. Skillnaden här kan förklaras på följande två sätt. Det första gäller hans tankeförmåga och motståndskraft. Även Bergman själv skrev i sin *Arbetsboken* att Johan “är väl gjord av ett mindre hållfast material” (: 328). Han är alltid ett steg bakom Marianne i utveckling av sin sanna identitet. Vid den tidpunkt kunde han inte ännu få upp ögonen för det. Det andra gäller samhället och dess förväntningar för män i

jämförelse med förväntningar för kvinnor. Han har helt enkelt mer rum och tid för en affär. Han förväntas inte komma hem strax efter jobbet, köpa och laga mat, bry sig om barnen och huset.

Tåredalen, det fjärde avsnittet, representerar faktiskt vad som händer efter brytningen. Marianne försöker komma över honom. Hon börjar skriva dagbok på grund av psykiaters förslag. "Med förvåning måste jag konstatera att jag inte vet vem jag är." skrev hon. (Bergman, 1973, 4:e avsnitt, 00:28:18) Hon återhämtar sig, dekonstruerar alla gamla sociala mönster och konstruerar nya som skulle vara anpassade till hennes sanna "jag". Johans "tåredalen" sker i nästa avsnittet, igen efter Mariannes. Med nya problem på jobbet, med brist på pengar och svårigheter med Paula känner sig han helt vilsen. Kamerarörelse visar det skickligt – zoomning (Bergman, 1973, 5:e avsnitt, 00:20:22) av Johans ansikte när han pratar om det, som gör honom ser ännu sämre ut – vi ser trötthet och besvikelse i hans ögon. "Jag vet knappast längre vem jag är" säger Johan (Bergman, 1973, 5:e avsnitt, 00:24:00). I samma avsnittet kommer han till slutsatsen att de är "känslomässiga analfabeter". Och det är faktiskt höjdpunkten i insikten på identitetsnivå. Hans önska att vara sann mot sig själv kommer på grund av ensamheten som han upplevde utanför hemmet.

Enligt Johan Almer, är fjärde scenens rubrik hämtad från psalm 84 i Psaltaren: "När de vandra genom Tåredalen göra de den rik på källor, och höstregnet höljer den med välsignelser (Ps 84:7, Bibeln, 1917 års översättning)" (Almer: 94). Processen efter brytningen var en psykisk utmaning för båda två, men med den här metafor i rubriken kan vi förutse en period av fred och lugn.

1.2. Masker

Alltså ser vi att ingen person i äktenskapet är riktig glad, att båda två spelar en roll för varandra, att de inte kan prata ärligt med varandra. Allt det har kommit som konsekvens av deras *heroiska tystnaden*, som Mariannes mamma sa om sitt äktenskap (som om det är ärftlig, nämligen universal). De hade aldrig talat alldeles fritt med varandra. Medan de försökte vara föräldrar, makar, arbetare och barn, glömde de att vara "jag" för det första. Eftersom ingen kan "ta av sig" alla roller måste man alltid veta och påminna sig själv vad ens ursprungliga "jag" är.

De led båda av konsekvenserna av att acceptera roller som samhället hade placerat dem i och förlorade sina identiteter på vägen. Utan att veta vem "jag" är, och vad "jag" vill, kan man inte vara nöjd i vilka som helst av dessa roller. Marianne kunde det inte egentligen. Eftersom hennes "jag" är faktiskt en kvinna, är sociala normer lite annorlunda än de är för män. Marianne känner sig att hon misslyckades i varje roll. Så länge som hon har andra intressen i livet, kan hon inte bli tillräckligt bra mamma och hustru. Det var åtminstone den underliggande sammanhang i hennes miljö – deras föräldrar och den allmänna opinionen. Hon känner sig att det är hennes skuld för äktenskapskrisen därför att hon inte var nog tillgiven. Hon känner föräldrarnas tryck, värst från hans, men också från egen mamma. Hon kritiserade Marianne eftersom hon skilde sig från Johan efter affären.

Vi kan skilja två beteendemönster som de har mot varandra. Ett där de lever sina vardagliga liv, pratar om vardagliga teman, har sina ritualer och vanor, har vardagliga problem som affären och skilsmässan. Filminspelning följer dessa scener oftast med helbilder och vanliga kamerarörelser som bara följer skådespelarnas rörelser. Det andra mönstret är där de har mycket djupare konversationer. Där de går inom sig själva sökande efter kunskap på identitetsnivå. Övergång från det första mönstret till det andra följs mest av närbilder, zoomning och långa tagningar. På det sättet inbjuder Bergman tittaren att noga följa (Nemert, Rundblom: 14). Det verkar vettigt eftersom de oftast pratar på ett filosofiskt, abstrakt sätt. Ibland svarar en av de eller kommenterar något som den andra har sagt i det sista "djupare" mönstret, däremellan utspelade det vardagligt sig. Det är ganska intressant hur snabbt de kan byta från ett till det andra och tillbaka, t. ex. redan i första avsnittet, på sjukhuset efter Mariannes psykiskt sammanbrott börjar de plötsligt planera renovering av sitt sommarhus. Vid inträde i det "djupare" mönstret, bryter de sina roller och pratar rakt med varandra. De bråkar, skriker, gråter till och med slåss. Men de är fria och obegränsade, allt är tillåtet. De är faktiskt känslomässiga analfabeter.

Från tredje avsnittet framåt är de allt mindre i sina roller. "Till deras oerhörda förvåning spricker maskerna av inlärd borgerliga beteenden under trycket av nya livsformer. De blir delvis andra människor med nya reaktionsmönster och annorlunda önskemål och handlingsformer (fan så fint!)" säger Bergman i sin *Arbetsboken* (:326). De accepterar mest sina identiteter i den sista avsnittet. Inte bara med varandra, men också t.ex. Marianne med sin mamma. Mamma är missnöjd därför att Marianne inte kan komma på fars begravning, på vilket Marianne svarar med

“Det är bara en formalitet”. Och hon är faktiskt klar med formaliteter, normer och andra sociala föreställningar. Johan känner sig fritt och i fred, men också sårbart. Nu har han en anledning till att känna sig lite ömtålig och sårbart eftersom han vet hur värdefull det är att vara “jag”.

Det finns en betydande detalj i sista avsnittet. En clown-liknande festdekoration som hänger på väggen mellan Marianne och Johan. Vid den tidpunkten är denna dekoration den enda “masken” i rummet. Men vad som är intressant är att det är en clown. Bergman använde ofta roller som hovnarr och komiker i sina filmer, t. ex. i *Det sjunde inseglet*, *Riten* och *Gycklarnas afton*. De representerar någon utomstående, som står närmast sanningen och kan reflektera handlingen. Med den korta tagningen på närbilden av clownen mitt i deras konversationen gör möjligtvis Bergman narr av dem eftersom nu spelar de rollerna inte för varandra, utan för sina respektive makar.

1.3. Kärlek

“En av dessa scener måste röra sig om deras sexuella erfarenheter. Hur deras attraktion till varandra har avtagit och komplicerats undan för undan.” (Arbetsboken: 330)

Enligt Johan Almer, finns det en sorts hat i förbindelse med sex i serien. Det ser vi genast i första avsnittet när Peter och Katarina bråkar. Peter hänvisar till Strindbergs *Ett drömspel* (Almer: 94), från vilket Bergman ofta hämtade inspiration, när han säger “Jag undrar om det finns något ohyggligare än en man och en hustru som hatar varandra”. Och lite senare säger Katarina till honom ”Jag ska säga dig en sak, Peter, och det är att du äcklar mig så fruktansvärt, jag menar fysiskt, att jag skulle köpa mig ett ligg varsomhelst bara för att skölja ut dig ur mina könsorgan.”. Vid den tidpunkten, verkar Mariannes och Johans äktenskap perfekt i jämförelse med deras. Sådan direkthet i äktenskapet synes ganska märkligt för dem. Men i *Analfabeterna* blir de just som Katarina och Peter, ännu värre på grund av slagsmål. Johan säger hur han hatade Marianne när han såg henne “tvätta ut hans äckliga ur sig” efter sex. Trots att de bråkar och förolämpar varandra, blir de ärliga som ger dem chans att förena sig i äkta kärlek. ”Vi skulle ha börjat slåss för länge sen. Det hade varit mycket bättre.” säger Marianne.

Ledmotiv som får tittaren att veta att det kanske finns äkta kärlek mellan dem är att de alltid genom hela serien, vaknade tillsammans i omfamning. Även på morgonen efter Marianne fick reda på Paula. Den samma natten finns det efter brytningen också en scen där Marianne kramar Johan medan han gråter i hennes axel. Han känner blygsel för han vet att hon gjorde ingenting fel. Trots att det är besvärligt, syns det kärleksfullt. De verkar faktiskt ha djupa, äkta känslor för varandra.

Det första avsnittet i serien, där de ger en intervju om sitt äktenskap för en damtidning, är en antologisk exempel på maskerad i serien. Den enda scenen där vi hör Bergmans röst i rollen av fotografen, medan Johan och Marianne spelar faktiskt sina rollerna som ett perfekt borgerligt par, de bär deras masker. I jämförelse med redan nämnt scenen i sista avsnittet med masken på väggen och de vid bordet. Det påpekas att de nu spelar roller för sina nya makar som på ett visst sätt tyder på betydelselöshet av äktenskap överhuvudtaget. De flyttar sig runt i samma cirkel. Den här gången spelar de några andra roller och bär nya masker för andra människor. Den enda skillnaden är att nu är de allierade med varandra i denna ensamma värld. Så säger Johan i slutet “Jag tror helt enkelt att du och jag älskar varandra. På ett jordiskt och ofullkomligt sätt.”

2. Levis *Scener ur ett äktenskap*

Hagai Levi tittade på Bergmans *Scener ur ett äktenskap* redan i gymnasiet.³ Serien hade ett starkt intryck på honom och influerade hans framtida filmografi. T. ex. serien “BeTipul” (2005) och “The Affair” (2014) som handlar också om otrohet i äktenskapet, samproducerade med Sarah Treem. I Sverige mötte han Daniel Bergman som föreslog Levi att göra en adaptation av hans fars serie, enligt intervjun som Levi gjorde med den israeliska tidningen *Haaretz*.

“The director does not subordinate himself to another author; his source is only a pretext, which provides catalyst, scenes which use his own preoccupations to produce a radically new work.” (Hutcheon: 82) Därför gjorde Levi många förändringar och fick en alldeles ny berättelse som bör betraktas fullständigt oavsett av original. “I always like rules; I have rules – and I stayed true to

---

³ Niv Hadas (Haaretz), 2021

the narrative structure: the scenes are structured the same, the plot is the same, and that's it. I was not, however, committed to the dialogues. He wrote scenes that I would never imagine writing.⁴ Den största förändringen han gjorde är att byta roller som medför förändringar i äktenskapsdynamik. I Levis adaption är det hustrun som lämnar familjen som ställer också frågor om våra förväntningar på könen i relationer, och hur vi dömer kvinnor som lämnar.⁵ För att sätta serien i motsvarande tidssammanhang, flyttade han berättelsen i 2000-talet, i tiden där det finns olika förhållandemodeller. Förhållanden mellan människor blir allt mer öppna, liberala och progressiva i jämförelse med det senaste seklet. "... cultures change over time. In the name of relevance, adapters seeks the 'right' resetting or recontextualizing." (Hutcheon: 146). Därför finns här många teman som inte kunde ha dykt upp tidigare. Levi visar det redan i början av första avsnittet. Från intervjun där de frågas om sina pronomen till Peter i köket som pratar om sitt öppna förhållandet. Det är också intressant att dessa två scener på uppenbart tidsavstånd är inspelad i en tagning (Levi, 2021, 1:a avsnitt, 00:18:30). I början eller i slutet av varje avsnitt ser vi filmteamet på inspelningsplatsen. Vi får se att det är faktiskt Jessica Chastain och Oscar Isaac på jobbet vilket påminner man att de är skådespelare i sina roller, att det är ett universellt koncept, att vem som helst är eller kan vara Mira och Jonathan.⁶ Levis beslut om en pjäs inom pjäs kan tolkas också som hommage till Bergmans originalverk, och även hans andra filmer där han använde samma metod t. ex. *Efter repetitionen* och *Vargtimmen*.

2.1. Att bero på människor

Jonathans psykologiska och karaktärsförändringar medan och efter brytningen är betonade i jämförelse med Miras. Från hans dagbok får vi veta om hans barndom och uppväxtmiljö. Redan då börjar hans behov att behaga människor. Först sina föräldrar – han hade inget rum att uttrycka sina egna känslor och bearbeta sina problem eftersom antingen någon annans kom först eller på grund av sin familjs religiös (judisk) bakgrund med traditionell och konservativ uppfostran som skapade inte en miljö för honom att öppna sig. Han känner sig alltid tvungen att göra det rätta. Den där djupt rotade vanan stannade kvar nu i hans förhållande med Mira. Han trodde att hon räddar honom, att de tillsammans skapar en förening där båda utvecklar som individer. Äktenskapet för honom var "medel inte ett mål" (Levi, 2021, 1:a avsnitt, 00:14:55). Han påstår

---

⁴ Niv Hadas (Haaretz), 2021

⁵ Lucy Mangan (The Guardian), 2021

⁶ Lucy Mangan (The Guardian), 2021

även att kapitalism, konsumism och västerländsk kultur (i motsats till hans religiös och konservativ bakgrund) är det som förstör äktenskap. Han har inga illusioner om äktenskap som institution eller ett sociologiskt begrepp, men kanske har han det om sitt eget äktenskap. Han tror att de bärgade varandra från en tung ensamhet med sitt äktenskap. Undan för undan utvecklas hans beroende av henne. Vid slutet av andra avsnittet, efter Mira gick iväg, står Jonathan ensam utanför deras hus (som blir motivet i serien) och ser henne gå. Den totalbilden gör man verkligen känna hans oro och ensamhet framför huset som verkar ännu större sedan Mira lämnade. (Levi, 2021, 2:a avsnitt, 00:55:54) Några minuter senare, går hans dotter in i rummet där han har sitt sammanbrott. Han lugnar sig ner, de står och tittar på varandra. Plötsligt har vi igen en totalbild – de två tillsammans i det stora huset, han är ändå inte ensam.

Enligt intervjun som regissören gjorde med tidningen *Haaretz* finns det många likheter mellan Jonathan och honom. För det första, har både två nästan samma efternamn: Jonathan Levy och Hagai Levi. Liksom Levi, överger den modern-ortodoxe uppvuxne Jonathan sin tro, trots att religion fortfarande spelar en central och meningsfull roll i hans liv. Levi studerade filosofi, såsom Jonathan, och han kämpar också internt med sin inställning till sex. Förutom den här, finns det genom helt narrativ många detaljer associerad med Israel eller judendom. T.ex. Poli, som samarbetar med Miras företaget, är från Tel Aviv; Jonathan nämner och pratar om några judiska begrepp och religiösa högtidligheter som verkar ganska föråldrade och brutala av dagens perspektiv. Vi kan ligga hans krav för klarhet efter brytningen, i den mening att separera sig fullständigt, till hans religion. Bland annat, nämner han att det inte finns mycket oklarhet i judaism; många saker är helt förbjudna. Och det kanske ger honom en känsla av trygghet. Efter självförverkligande känner han sig tvärtom. Med en ny hustru, fyra år efter brytningen finns han igen i ett ännu mer komplicerat förhållande med Mira, vilket passar honom.

Med tanke på att Levi införde så mycket av sig själv i Jonathan, är det inte omöjligt att han själv känner sig på ett visst sätt som sin protagonist. Jonathan försöker balansera det som han bär i sig själv – religion, känslan av gemenskap, tradition med den snabba kapitalistiska världen som inte sätter pris på den. På ett visst sätt ställer Jonathan sig mot Mira och sådana som henne – människor från den globala byn.

“Mitt ytterliga beroende av dig förstörde allt bortom all räddning”, säger han (Levi, 2021, 4:e avsnitt, 00:32:36). Han inser det efter hon går ifrån honom. Han ser att brytningen har också med

honom att göra. Om han var mer självständig, med mer yttrandefrihet vars hinder inte var Mira, kanske vore situationen nu annorlunda.

Att separera sig från Mira är en psykisk smärtsam process för honom för han måste främst komma över henne men också bygga om sitt moraliska övertygelsesystem. Höjdpunkten av hans självförverkligande sker i sista avsnittet när han kastar bort sin moraliska överlägsenhet och låter sig göra vad som helst han vill, oavsett vem han skulle såra. Och ännu viktigare, låter han sig själv ha omoraliska tankar och känslor.

2.2. Att bero på saker

Enligt Mira, Jonathans hustru, var beroendet av saker det som förstörde deras äktenskap (Levi, 2021, 3:e avsnitt, 00:18:00). Allt materiellt är faktiskt betonad i serien. Det finns många långa tagningar som bara visar rum och saker i deras hus medan de sover. Vi ser tagningar av deras hus utifrån ur olika perspektiv över eftertexter i slutet av varje avsnitt. I *The Illiterates*, det tredje avsnittet, delar de upp möbler för att underteckna skilsmässopapper. Den materiella världen spelar en viktig roll i deras äktenskap. Det finns åtminstone en betydelsefull referens till huset i alla avsnitt. Antingen med speciella tagningar, förutom de nämnda finns det långa tagningar med kameraåkning där Mira undersöker alla rum i huset månader efter brytningen (Levi, 2021, 3:e avsnitt, 00:14:00), eller i dialoger mellan de två. "Dum tillgivenhet för möbler, myten om hem." (Levi, 2021, 3:e avsnitt 19:09:00) säger Mira till Jonathan. Mira har blandade känslor för "saker", mer negativa än positiva. Hon gillar sina jobb och karriär, men gillar inte att njuta av välstånd som de bringar. Däremot erkänner hon med den här meningen att hon faktiskt är tillgiven till möblerna i hemmet. Dessutom, i första avsnittet, har hon innan brytningen "en vision" att renovera hemmet och har mycket lust med dess planering.

Enligt SAOL, är konsumism ensidig inriktning på materialism och konsumtion med förbiseende av t.ex. kulturella värden. Och det syns väldigt tillämpligt i deras situation. De hade annorlunda "inställningar" till saker. Han är inte tillgiven till dem, utan till människor som använder dem, familj och religion. Konsumism är nära släkt med kapitalism som betraktas i flera sammanhang. Först från Jonathans perspektiv där den betraktas som anledning till skilsmässa i allmänhet. Allt det han nämner som fel i samhället angående äktenskap – självhjälpsböcker och parterapi – är relaterade till kapitalism, den stora industrin som tjänar på någon annans olycka. Och i stort sätt,

blir enligt Levi separation så lättillgänglig att man kan separera när som helst, omedveten om konsekvenser, ensamhet och sorg. Levi undrar om det är värt att förlora alla dessa kulturella värden som finns i äktenskap, familj och “saker”⁷.

I det sättet står Mira i motsats till Jonathan. Hon är medlem till det kapitalistiska samhället, i mening av sin stor internationell karriär. I *The illiterates* inser hon att hon är ersättlig. Hon känner sig gammal både på jobbet – hon blev sparkad – och som en kvinna kunde hon inte ha barn med Poli på grund av hennes ålder. Då börjar hennes förändring som har sin höjdpunkt i sista avsnittet där hon trivs inte så mycket av karriär, utan arbetar i någon lägre position för att spendera mer tid med sin dotter. Hon verkar glad och nöjd.

3. Slutsats

I båda två serier ser vi ett äktenskaps sönderfall. Vad som skildrar de för det mesta är ursprunget av problem. Bergman begriper äktenskap på en metaforisk nivå. Han påstår att avgörande svar och frågor ligger inom oss själva. Utan att veta vem man själv är, kan man inte bli i ett sådant djupt förhållande som äktenskap. Identitetskris orsakad av roller införda av samhället och masker som bäras dagligen ger upphov till äktenskapets brytning. De kan inte skilja det de själva vill från det som samhället vill att de skulle göra. I Levis fall är det också något externt som orsakar brytningen, något som också gäller samhällets påverkan på människor. I hans tolkning, nästan 50 år senare, är det sociala ordningar som har den största påverkan på protagonisterna. Religion och moraliska normer förblindade Jonathan till den grad att han blev omedveten om sin egen verklighet. Mira representerar en stereotypisk människa i det nya seklet. Influerad av kapitalism och konsumism blev hon ganska karriärinriktad och utvecklade en osund förhållande med allt i den materiella världen.

Både två regissörer bryter normer och konventioner om kärlek. Vad man kan eller inte kan göra enligt samhällets åsikt i Bergmans version, och samhällets utveckling i Levis. Deras protagonisterna visar att det faktiskt finns fler än ett sätt att älska. Trots detta finner båda två par ett

---

⁷Lucy Mangan (The Guardian), 2021

gemensamt språk endast efter de skiljer sig och har inga förväntningar på varandra. De visar hur stora konsekvenser av identitetslöst liv och det nya sociala ordningar kan vara.

4. Källförteckning

Nemert, Elisabet. Rundblom, Gunilla. *Filmboken*, Stockholm, Natur och kultur (2004)

Hutcheon, Linda. *A theory of adaptation*, London; New York, Routledge (2006)

Bergman, Ingmar. *Arbetsboken 1955 - 1974*, Stockholm, Norstedts (2018)

Almer, Johan. *Att bli själsligt alfabetiserad - Ingmar Bergmans Scener ur ett äktenskap som en väg till självkänedom (Bergmans Berättelser)* (2008)

Lucy Mangan (2021) *Scenes from a Marriage review – Jessica Chastain and Oscar Isaac’s uncoupling is all killer, no filler* ([Scenes from a Marriage review – Jessica Chastain and Oscar Isaac’s uncoupling is all killer, no filler | Television | The Guardian](#), 16.7.2022)

Niv Hadas (2021) *The Israeli Director in Bed With Jessica Chastain, Oscar Isaac – and Ingmar Bergman* ([The Israeli director in bed with Jessica Chastain, Oscar Isaac – and Ingmar Bergman - Israeli Culture - Haaretz.com](#), 16.7.2022)

Filmski leksikon (<https://film.lzmk.hr/trazilica.aspx>, 16.7.2022.)

<https://www.ingmarbergman.se/verk/scener-ur-ett-aktenskap> (24.8.2022.)

5. Sažetak

Cilj ovog rada bio je analizirati seriju Ingmara Bergmana *Prizori iz bračnog života* (1973.) i njezinu adaptaciju redatelja Hagaija Levija (2021.) Oba se redatelja bave uzrocima i posljedicama raspada jednog braka, partnerima kao individualcima i njihovom ljubavi. Za Bergmana je ključan uzrok neizbježno prihvaćanje društvenih uloga, normi i raznih konvencija to što vodi do gubitka spoznaje o samom sebi, vlastitim željama, potrebama i osjećajima. U Levijevoj adaptaciji, skoro 50 godina kasnije, mnoge se stvari mijenjaju s obzirom na vremenski odmak i promjene u društvu. U njegovu su slučaju glavni uzroci društvena uređenja, točnije kapitalizam i konzumerizam, i s druge strane religija i poteškoće balansiranja tradicionalnog vjerskog života sa suvremenim životom 21. stoljeća. Zbog raspada braka, protagonisti obiju serija postaju reflektivni i otkrivaju obrasce koji ih sputavaju, te tako ponovno stvaraju prostor za ljubav, prihvaćanje jedno drugoga i sebe samih.

6. Abstract

The aim of this work was to analyze Ingmar Bergman's series *Scenes from a marriage* (1973) and its adaptation directed by Hagai Levi (2021). Both directors deal with the causes and consequences of a divorce, partners as individuals and their love. For Bergman, the key cause is the inevitable acceptance of social roles, norms and various conventions, which leads to the loss of knowledge about oneself, one's own desires, needs and feelings. In Levi's adaptation, almost 50 years later, many things have changed considering time context and changes in the society. In his case, the main causes are social orders, specifically capitalism and consumerism, and on the other hand, religion and the difficulty of balancing traditional life with the modern life of the 21st century. As a result of the divorce, the protagonists of both series become reflective and discover the patterns that hold them back, thus re-creating the space for love and acceptance of each other and themselves.